

A beszámoló három részből áll:

1. Szöveges rész : Beszámoló 2007.doc,
2. Térkép: összes mh 2007 otkához copy.jpg
3. A3-as méretű táblázat: Táblázat 2007magy.doc

Beszámoló

A beszámolóban azt a szerkezetet követjük, ahogyan a tervezetben pontokba szedtük az elérni kívánt eredményeket.

1. Az információs rendszer alapját képező térképek és beágyazott részletrajzok digitális formában való előállítás.

Zalalövő városban az utóbbi évek régészeti szakfelületei eredményei, valamint a megelőző régészeti ásatások eredményei több helyen módosították az egykori római település, Salla kiterjedésével, földrajzi viszonyaival kapcsolatos ismereteinket. Az alábbiakban csak azokkal az eredményekkel foglalkozom, amelyek ez idő alatt születtek.

A római település létét annak köszönhetjük, hogy egy birodalmi fontosságú „internacionális” kereskedelmi útvonal, a Borostyánkő út ezen a ponton metszi a Zala folyót. A Római Birodalom nagy kereskedelmi útvonalainak mindig több nyomvonala volt, és ezek az adott korszak katonapolitikai, gazdaságpolitikai, közigazgatási aktualitásai szerint változtak. Így van ez a mi általunk vizsgált területen is. Nagyobb összefüggéseket nézve nyilvánvaló, hogyha Itáliából valaki utat keres É felé, akkor vagy át kell kelnie az Alpokon, vagy Keletről ill. Nyugatról meg kell kerülnie azt. Ennek az útnak a kitűzése során kitüntetett helyet kapnak azok a pontok, ahol az utazónak egy folyóvizet kell kereszteznie. Ilyen pont Zalalövő is.

A település határai.

Zalalövőn a folyó bal partja alkalmasabb a megtelepedésre, mint a jobb parti rész, ezért az a katonai segédcsapat, amelynek idevezénylésével a római élet megkezdődik, jobb helyet talált magának a folyó É-i oldalán. Jellemző módon a mai településnek is itt van a súlyponti része. Miért van ez így?

A Zala viszonylag széles völgye ezen a ponton összeszűkül kissé. Itt vannak legközelebb egymáshoz az É-i és D-i dombok, aminek nagy jelentősége van, ha a Zala hirtelen megárad, de általánosságban is, hiszen az agyagos altalajon terülő jellegű folyóvíz sokkal szélesebb volt a történeti időkben, mint ma. A jobb parton azonban meredekebben emelkednek ki a dombok a folyóparti síkságból, mint a bal parton, ezért csak szűkebb sáv marad a megtelepedésre. A település két eddig ismert temetője a főútvonal mentén helyezkedik el, az egyik a bal parton a dombtetőn, Salla ÉK-i szélén, a másik a jobb parton a Tassy erdő aljában, a meredek szakasz alsó sávján. A temetők elhelyezkedése ellenben azt is jelzi, hogy az előnytelenebb jobb parti részen is volt élet. A Kolozsvári utcában több ponton is római kori kerámia (vörös színű, talpgyűrűvel ellátott tál és tányér, homokszórásos vékonyfalú horpasztott edény, szürke korsó oldaltöredéke) került elő, padlótegélből épített tűzhely, és egy K-NY irányú 80 cm széles gypvasból épített fal is, amelyhez kavicsos járószint csatlakozott D felől. A leletek egészen az utca végéig folytatódtak. A stratigráfia nem bonyolult. A megfigyelt pontokon egy komoly települési rétegre utal. Ez valószínűleg az I. szd végi, II. szd-i virágkor volt, amikor eddigi ismereteink szerint a legnagyobb volt a település kiterjedése.

Az É-i ÉK-i irányban a már említett nagyobb temető jelöli ki a település határát. K-re ill. Ny-ra a folyóvölgy, valamint a folyóval párhuzamosan futó balparti út mutatja meg, meddig terjedt a település.

Fölmerült a kérdés, hogy vajon az új vasútállomás alatt 1997-98-ban talált római kori kőépület, amely a központtól kb. 1 km-re van lehetett-e része a városnak. A topográfiai kutatások azonban kimutatták, hogy nincs településnyom közöttük, mintegy 600 m hosszú

szakaszon, a régi vasútállomástól kezdve. Az 1997-98-ban talált objektum tehát városkörnyéki villa Sallától Ny-ra. Ilyet találtunk 2001-ben a várostól keletre Zalacséb Malom-tanya lelőhelyen, és Bagod DK-i határában is. Ezek a villák jól kirajzolódó sort alkotnak a Zala felső szakaszán a völgyben, és egyszersmind jelzik, hogy itt is út vezetett a római korban a szomszédos Noricum felé.

A dolog elvi jelentőségét az adja, hogy a terület romanizációja során a birodalommal szövetséges Regnum Noricum, mint háterszág szolgált ehhez a hódításhoz. A római csapatok a noricum határon vonultak fel a Dunáig, és innen romanizálták lépésről lépésre a Dunántúl területét. Olyan megfogalmazás is elfogadható e tárgyban, hogy területünk a romanizáció e korai szakaszában Noricum részének minősült. A már korábbról ismert, Emonához kötődő szálak mellett kapcsolatokat mutattak ki a nyugat-pannoniai korai kőfaragás és Flavia Solva között is, azaz az Itália felől jövő primér hatások mellett szóba kerülnek az egyenesen Noricum felől jövő hatások is. Ilyen értelemben volna érdekes foglalkozni a Zala völgyében futó K-Ny irányú úttal is, amely Noricum felé mutat.

A település súlyponti részét alkotó balparti oldalon a településnyomok É felé az adriai szint fölötti 185 m és 195 m közé esnek a jelenlegi terepet figyelembe véve. Mivel azonban a Zala folyamatosan töltötte a völgyét az utóbbi 2000 év alatt is, ennek a 10 m-es intervallumnak a felső szélén a római kori szintek közvetlenül a felszíni 30 cm bolygatott talaj alatt jelentkeznek (AA mh.), és mintegy 1,5 méter mélységig mennek le, az intervallum alsó szélén a jelenlegi talajszint alatt 130 cm-rel jelentkeznek (Y/3, mh.) és 250 cm mélységig mennek le. A folyóvölgy egészét ugyanis a természetes erózió, és a településen belül az emberi tevékenység is folyamatosan töltötte, a Zala közvetlen közelében viszont erre még a rákerült a folyó hordalékának jelentékeny vastagságú rétege is. Ez közvetlenül a folyóparton a 2 m-t is meghaladja, attól távolodva folyamatosan vékonyodik 185 m-nél el is enyész.

Mivel a folyó mindig saját hordaléka fölött folyt, a völgyfejlődés folyamán folyamatosan egyre magasabb szintre emelkedett, egyre szélesebb, asztal simaságú és egyenletességű árteret épített magának, és az árvízvédelmi szempontból értelmes emberi megtelepedés parti szélét egyre távolabb jelölte ki. Ezért volt viszonylag meglepő eredmény, (a vasútépítők számára mindenesetre!) hogy a 2000 évvel ezelőtti város sokkal jobban megközelítette a folyópartot, és a ma lakatlan Zalarét alatt gazdag stratigráfiájú római kori emléanyag van. A római megtelepedés tehát adriai szintre átszámolva átlagosan a 181-194 m közötti intervallumra esik.

Érdemes annak is némi figyelmet szentelni, hogy miért nem kúszik a település magasabbra a már említett 195 méternél. Meg kell jegyeznünk, hogy a kivezető út mentén, tehát ÉK-i irányban valószínűleg ennél magasabban is laktak, bár erre közvetlen adatunk egyelőre nincsen, a temető azonban csak 215-220 m között van. Fontos megemlíteni viszont, hogy 195 m-nél van egy bővizű forrás a településen, amely innen fut le a Zalába. Valószínűsíthetjük, hogy a házak vízellátásának szempontjából hasznos dolog volt a forrásnál alacsonyabban építkezni, és ez eredményezi azt, hogy az összes eddig megfigyelt római kori településnyom ez alatt a szint alatt jelentkezik, eddig azonban több helyen is fölmege, ahogyan azt az AA mh.-en is észlelhettük.

A település földrajzával kapcsolatban még egy fontos új felismerésünk van, amelyet az Y5 munkahely K-Ny irányú metszetének vizsgálata tett lehetővé. Az S, M, D és a K munkahelyek között egy másik patak is folyik a településen keresztül A fentebb említett forrás vize is ebbe folyik ma. A patak utolsó 2-300 métere épített csatornában megy a Zaláig egy út mentén, DDNY-i irányban. A római korban nem itt volt az ágya, amit már akkor gyanítottunk, amikor az Y/3 mh.-en tőle 2 m-nyire római szinteket találtunk a patak fenekének

szintje alatt 80-120 cm-rel. Nyilvánvaló, hogy ezek az objektumok (fazekas-kemence, agyagnyerő gödrök, gerendanyomok és cölöplyukak, nem lehettek volna itt, ha mellettük ilyen közelségben patak futott volna. Az Y5 munkahelyen megfigyelt K-Ny-i hosszú metszet igazolta, hogy ez a patak az ókorban 45-50 méterrel nyugatabbra folyt, mert a szintek K felől is, Ny felől is lejtének a meghatározott pont felé. Ezeken a lejtőkön mindkét oldalra jellemző a talaj fokozatos elsötétülése egészen a kékes-fekete gley-es színig, ami mindig erősen mocsaras, vízjárta körülményeket jelent. Mivel a római kori város közepén vagyunk, fontos megemlíteni, hogy innen mindkét irányban 40 m-nyi szélességben nem találhatók településnyomok. Ahol a településnyomok újra kezdődnek, ott ez először tűzfoltokat, majd tűzhelyeket, és csak ezután jelent épületnyomokat. A partok mentén gazdag leletanyag van, ami kezdetben döntően kerámia és állatcsont, a víz felé közeledve, a talaj elsötétülésével egyenes arányban kikopik a leletanyagból a kerámia, és maradnak az állatcsont leletek. A patak rekonstruált medrének két oldalán egymástól 15 m-nyi távolságra két egymással párhuzamos, azonos szélességű (60 cm széles) kavicsos sávot figyelhettünk meg, amelyeket csak épített, ember alkotta objektumoknak tudunk magyarázni, mert a környezetben sehol semmilyen természetes sóderes rétegződés nincsen. Valószínűsítjük tehát, hogy ez a két kavicsos sáv a patakon átívelő híd alapozásához tartozhatott. A dolog annál is valószínűbb, mivel tőle K-re és Ny-ra egyaránt sűrűn beépített területek vannak, amelyeket e nélkül csak nagy kerülővel lehetett volna elérni.

A topográfia geomorfológiai vizsgálatához tartozó utolsó terület, amely már hosszabb ideje foglalkoztatott bennünket, annak eldöntése, hogy a zalai átkelő híd volt-e vagy gázló. Az Y5 mh. K-Ny-i irányú, 75 m hosszú metszete alkalmat adott arra, hogy ezt a kérdést eldöntsük. A metszet legmagasabb járósíntje az útfelület, amelytől K-re enyhébben, Ny-ra erőteljesebben, és folyamatosan süllyed a terep szintje. Ez érthető, hiszen a kőből épült jelentősebb objektumok az úttól Ny-ra helyezkednek el, K felé viszont az út menti épületek után 100 m-re már a fentebb említett patak medre van. Az a pont, ahol az utat elmetszettük, olyan közel van a Zalához, hogy abban az esetben, ha gázlót feltételezünk, itt már erősen lejtene kellene a folyó felé, de ennek semmi jele sincs. Inkább azt mondhatjuk, a szintvonalakat értelmezve, hogy egy olyan bordán fut, amelynek K-i oldala jól érzékelhető, a nyugati a ráépült objektumok következtében kevésbé. Ez az útszint a Zala római kori szintje fölött kb. 4 m magasan van, a folyótól alig 80 m-nyire. Mindez arra enged következtetni, hogy nem egy, a mederbe vezető kiépített gázlót céloz meg, hanem egy - folyó fölé épített - hidat. Sajnos, ennek a hídnak a nyomait már sohasem fogjuk megtalálni, mert a folyóhoz É-i irányból vezető útszakasszal, és az ugyanide D felől vezető útszakasszal pontosan meg tudjuk határozni a híd helyét. Ez a pont pedig teljesen azonos a mai híd helyével. A híd elődei, a reformkorban épült ötlyukú kő- ill. téglahíd, és az azt megelőző középkori facölöpös híd helyén épült. Minden történelmi korszak jóváhagyta az előző korok hídépítési stratégiáját, és pontosan ugyanoda építkezett.

A település összefoglaló térképeinek elkészítéséhez felhasználtuk az L3346AC4 sz. tízezres térképlapot, amelyről a szintvonalakat vettük át. A település középső részén a vízművek térképeinek szintfelmérését is felhasználtuk, sőt az 1092-1096 hrsz. telkek esetében egy nagyon részletes vasúti szintfelmérés adatait is. A település mai topográfiáját illetően a tízezresnél sokkal frissebb felmérést tartalmazó 1:2000 méretarányú településrendezési tervhez tartozó térképeket használtuk. A vasúti megelőző feltárások felméréséhez a vasútépítés kivitelezési térképeit vettük igénybe.

2. Az eddig feldolgozott anyag kiegészítése az egyes feldolgozások lezárása után feltárt leletanyaggal, ezek tipológiai rendszerezése, és statisztikai vizsgálatok számára is alkalmas felvétele.

Terra sigillata. A teljes terra sigillata anyagot meghatároztuk. A munkát Gabler Dénes végezte korábban is, az ásatás kezdete óta. Több ezer sigillata töredékből 3315 edényt határozott meg. Valamennyi sigillatát leltároztuk is. A zalalövői anyag különlegessége, hogy viszonylag sok IV. szd-i, ún. *terra sigillata chiara*, azaz afrikai származású darab van benne. Másik unicumunk egy Pacatus műhelyéből származó sigillata. Az aquincumi fazekas a II. szd. harmadik negyedében működött, és eddig csak Pannonia K-i sávjában találták meg gyártmányait.

Munkáját rendszeresen közölte a Römische Forschungen in Zalalövő (ActaArchHung) közlemény sorozatban, és azon kívül is több munkában. Munkája során táblázatos Word-file-okat készített (Gablerzl2000.doc, Gablerzl2001.doc, Gablerzl2002.doc), amelyek a legújabb meghatározásait tartalmazzák, és amelyek alkalmasak arra, hogy az ásatáshoz készülő adatbázisba integráljuk azokat. A beszámolási időszak alatt a Hereditas Sallensis kétnyelvű füzetek között közölte összefoglaló jelleggel a témában eredményeit.

Amphorák. Ennek az edénytípusnak zalalövői darabjait Bezecsky Tamás publikálta 1984-ban. Az ő munkáját egészítette ki napjainkig Hárshgyi Piroska, az azóta Zalalövön előkerült amphorákkal. Munkája 211 amphora darabjait tartalmazza. A vonatkozó publikáció a CommArchHung-ban fog megjelenni. Munkája során egy excel file-t készített (Hárshgyi Amphorák.xls), amely az amphorák adatfelvételét tartalmazza, és amely alkalmas arra, hogy az ásatáshoz készülő adatbázisba integráljuk. A beszámolási időszak alatt a Hereditas Sallensis kétnyelvű füzetek között közölte összefoglaló jelleggel a témában eredményeit.

Állatcsontok. Ennek az anyagnak a legkorábbi években Matolcsi János volt a gazdája. Az ő munkáját folytatta a jelenleg is dolgozó team.

Régészeti állattani kutatások eddig a pályázati időszak három évében (2003-2005) folytak a lelőhelyen, a pályázatban közreműködő Bartosiewicz László (ELTE Régészettudományi Intézet) vezetésével. 2003-ban Lyublyanovics Kyra (BTM Aquincumi Múzeum) és Gál Erika (MTA Régészeti Intézet), 2004-ben Gál Erika vett részt a helyszíni csonthatározási munkában. A teljes állattani leletanyag feldolgozását nem tűzhattük ki célul, a szakemberek (a régészeti értékelő munkával párhuzamosan) a 2001-2003 évek ásatási anyagára összpontosítottak. Az említett időszakban feltárt objektumok közül 521 állat csontanyagának azonosítását és számítógépes adatrögzítését sikerült elvégezni. Ez összesen 4409 csonttöredéket jelent, ami ásatási egységenként átlagosan mindössze 8 (!) csontot jelent, ami az adatok nagy szórása ellenére is mutatja a lokális csontfelhalmozódások jellemző voltát az egykori környezetben: a zoológiai leletanyag zömét jelentő ételmaradékot ritkán helyezték el nagy, központi tároló gödrökbe. A római kori, központosított városi húsellátásra jellemzően (az időrendileg eddig nem bontott lelet anyagban) a szarvasmarha csonttöredékei uralkodnak (kb. 30%). A juh és kecskecsontok alkotják a leletanyag egyharmadát, azonban ebből 30% faj szerint pontosan nem azonosítható. A biztosan meghatározható juhmaradványok aránya mintegy 6%, a kecskéké pedig 1,5%, ami a Kárpát-medencei lelőhelyekre általában jellemző. Ehhez képest a sertéscsontok részaránya csak 12%, ami különösen a 18% körüli lócsontokhoz képest kevés. Ez utóbbi faj húsát azonban nagyobb mértékben ehtették, mint a keresztény lóhúsevési tilalmat követő időkben. A lovaké mellett néhány szamárcsont is előkerült, a fennmaradó csekély részt alkotják a kutya- és vadállatcsontok (gímszarvas, őz). A hazánk területén – mediterrán hatásra – a római korban először megjelenő szamár maradványait is sikerült meghatározni. A csontfeldolgozási hulladékok „iparszerű” megmunkálásra,

fémeszközökkel végzett, céltudatos faragásra utalnak. Itt említhető meg néhány agancstöredék is.

Az adatfelvétel során *.dbf és *.xls file-ok készültek. Az anyag történeti értékelése szempontjából különösen érdekes adat a lócsontok átlagon felüli hányada. Fontos megjegyeznünk ebből a szempontból, hogy az település történeti rekonstrukciójában egy lovascsapat itt tartózkodásával számolunk két emberöltőn keresztül.

Vasak. A vasleletek feldolgozásának is vannak előzményei a kutatás korai éveiben, de ez a munka az ásatás volumenének kiterjedésével megállt. Ezért különösen fontos eredménynek tartjuk, hogy az ásatás teljes vasanyagát (mintegy 900 db) sikerült állagmegóvó restaurálásban részesítenünk, megakadályozva ezzel a további pusztulásukat, ami ennek a leletfajtánál alapvető fontosságú. Minden darabról rajz készült. Ezek a rajzok még nincsenek digitalizálva, a tudományos feldolgozása még hátra van.

Pénzek. Az ásatás pénzleletei a korábbi években Lányi Vera dolgozta fel. Halála után Redő Ferenc vette át ezt a munkát. A bibliográfiában hivatkozott dolgozatban (Situla 41. 2004) a település történetét követő függelékben közli az egész anyagot, és értékeli is egyben. Az eredeti feldolgozás során excel file készült az anyagról.

3. Az eddig feldolgozatlan anyag tipológiai rendszerezése, és a statisztikai vizsgálatok számára alkalmas felvétele.

Füstölőtálak. Ez olyan anyagrész, amelynek feldolgozása nem támaszkodhatott korábbi eredményekre, ugyanakkor szép és érdekes fejezete a római provinciális kerámiának. Harsányi Eszter válogatta ki, dokumentálta, dolgozta fel és értékelte az egész anyagot, amely 512 edény több ezer darabját tartalmazza. Munkája egy 2005-ben az ELTE BTK-n jelesen megvédett diplomamunkában öltött testet. Egy részét, amely filológiai jellegűnek is tekinthető, közölte az Antik Tanulmányokban (feltüntettük a publikációs listában). Az anyag szöveges része excel file-okban, képi része *.jpg file-okban van.

A füstölőtálak feldolgozása minél hamarabb teljes publikációt érdemelne, mert nincs még egy ilyen tömegű, hiteles ásatásból származó közölt leletanyag a provinciális kerámia-kutatásban. Számos gyakorlati kérdésben hozott megnyugtató eredményeket.

Hombárok. Pontosabban tároló edények. Ez az anyagrész képezi minden provinciális római kori leletanyagban a legnagyobb részt. A nagyméretű, viszonylag vékonyfalú szürke házi kerámia kevésbé hálás téma más anyagcsoportokkal összevetve. Ha azonban sikerül kiemelni a házi kerámia ösztömegéből, akkor nagyot lép előre a feldolgozottság a teljesség felé. Varga Gábor 13988 darabot leltározott be a hatalmas anyagból. A munkájához készült katalógus 1120 tételt tartalmaz, ami minimálisan 837 edényt jelent (ennyi a feldolgozott peremtöredékek száma). Mivel elvileg lehetséges, hogy ugyanahhoz az edényhez tartozó perem és alj, vagy oldaltöredék két szám alatt szerepel. Munkáját, mint diplomamunkát 2006-ban jeles eredménnyel védte meg az ELTE BTK-n. Az anyag szöveges része excel file-okban, képi része *.jpg file-okban van.

Érdekes oldalhajtása vizsgálatának az a következtetés, hogy a fedők egy része a hombárokhoz, kötődik, és nemcsak a méret, hanem a díszítés jellegzetességei alapján is, valamint, hogy az edények egyes részeit esetenként kátránnyal vonják be. A kátrányozás technikai kivitelezése, az anyag vizsgálata új eredményei dolgozatának. A CommArchHung közlésre elfogadta a dolgozat rövidített változatát. 2008-ban fog megjelenni.

Graffiti. Ez az epigráfiai adatcsoport érdekes és kevésbé vizsgált része a leletanyagnak. Értékeléséhez nemcsak régészeti, hanem komoly filológiai és epigráfiai felkészültség is szükséges. Barta Andrea nézte át és dolgozta fel a leletanyagot ebből a szempontból, és mintegy 200 adattal sikerült dolgoznia. „Karcolt feliratok zalalövői edényeken.” címmel írt diplomamunkát gyűjtéséből, az ELTE BTK-n 2005-ben. Munkája heteken belül jelenik meg a CommArchHung 2006-os évszámmal megjelenő kötetében.

4. A metszetrajzok, valamint a színes és fekete-fehér fényképes dokumentáció digitális rögzítése és rendszerezése.

Az ásatás kezdeteitől az összes diapoitívot (700 db) digitalizáltuk. 1999 óta a fotózás már digitálisan történik. Összesen 2750 színes diapoitív van abban a formában, amely alkalmas bármilyen multimédiás felhasználásra, tehát az adatbázisba való behívásra is. A fekete-fehér fotókról ez még nem mondható el, mert olyan scanner, amelybe 6x6-os filmet lehet digitalizálni, egyelőre nem állt rendelkezésünkre. A 2000-tól kezdve a metszetrajzok is digitalizált formában vannak. A dokumentációnak ezt a formáját és technikáját a Régészeti Kutatások Magyarországon 2001, 2003-ban megjelent kötetében - felkérésre - 4 db egész oldalas színes reprodukcióval illusztrálva közzétettük. A publikációk között hivatkozunk rá.

Az anyag *.jpg, *.psd, ill. *.cdr formátumú

5. A 2.-3.-4. pontokban említett ásatási dokumentációs anyagnak a kutatás további céljait szolgáló, és a szakma által is hozzáférhető adatbázissá való szervezése.

6. Az 1.-4. pontokban említett térképes információs rendszer és az adatbázisok összeszerkesztése a GIS (Geographical Information System) rendszerek mintájára egységes régészeti információs rendszerre.

Ebben a vonatkozásban eddig még csak előkészítő munkálatok folytak. Megszereztük a Depo Archaeologia c. hazai fejlesztésű software 4. sz. verzióját, amelyben integrálhatjuk a különböző adatbázis részeket. A feltöltésnek azonban még az elején vagyunk

Az első pontban meghatározott összefoglaló térkép, a GIS rendszer alapja elkészült. Az 5. pontban említett adatbázis feltöltések szükségesek ahhoz, hogy ebből földrajzi információs rendszer lehessen, amelyet különböző lekérdezésekkel használhatunk fel a történeti elemzésekhez.

7. A legújabb – 1997-2001 között lezajlott – szakfelügyeleti, és megelőző régészeti ásatási eredmények integrálása a korábbiakéba.

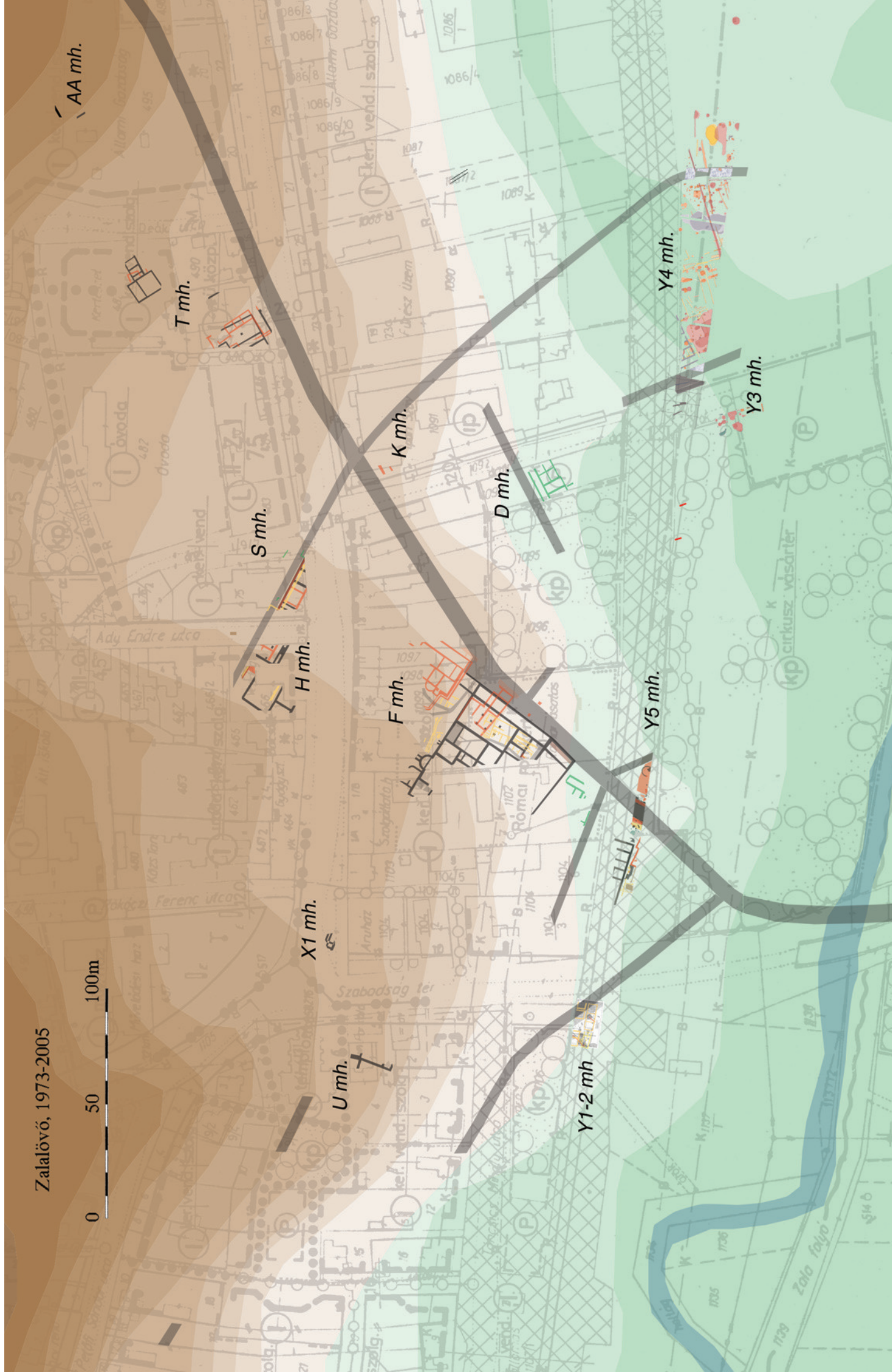
Erről a programpontról folyamatosan számoltam be az összes eddigiben. A pályázat benyújtásakor azt gondoltuk, hogy ez egy szerény adalék lesz csak az 1976-1989 között folyt, viszonylag nagy volumenű tervásatásokhoz képest, amikor a zalalövői feltárások évi 2-3 hónapon át 10-12 munkással folytak. Nem tudtuk, hogy 2001-2006 között akkora terepmunkát kell még elvégeznünk, amely mind a feltárt terület nagyságában, mind a településszerkezetben elfoglalt szerepét illetően meghaladja a korábbi kutatásokat. A magyar-szlovén vasútépítés nyomvonala K-Ny-i irányban átszelte az egész római kori várost a Zala folyó közvetlen közelében, azaz egy olyan területen, amely akkor is lakott volt, amikor a település egészen kicsi volt még, ill. nagy mértékben összezsugorodott, és akkor is, amikor a legkiterjedtebb volt.

A feltárt leletanyag mennyisége a duplájára növekedett. Ennek a leletanyagnak dokumentálása, rendszerezése azonban már abban a szisztémában történt, amelyet az egész anyag feldolgozásával kapcsolatban kijelöltünk.

8. *A kapott eredmények ismeretében a város – a Municipium Aelium Salla – újabb kronológiájának, történeti vázlatának elkészítése.*

A város periodizációját annak különböző topográfiai egységeiben már az 1980-81-as anyag publikációjában is táblázatos formában közöltük. Ezt a táblázatot az újabb és újabb munkahelyek feltárásai, ill. a periodizáció finomodása mindig tovább fejlesztette, A már hivatkozott Situla kötetben (41., 2004) kibővített formájában szerepel. Azóta azonban már ezt is meghaladták az azóta nyert új ismeretek és adatok. Ezért csatoljuk ehhez a beszámolóhoz a legfrissebb táblázatos feldolgozását ennek a periodizációnak, valamint a hozzá tartozó összefoglaló térképet, amellyel együtt értelmezhető. Szövegesen a legutóbbi rövid történeti vázlatot magyar nyelven az Ókor c. folyóiratban publikáltuk, amelyre a közlemények között hivatkozunk is.

Redő Ferenc témevezető

Területek			DNY-i terület	Ny-i terület		A főút Ény-i oldala								Főút			A főúttól DK-re				DK-i terület	A város K-i vége	
Munkahelyek			Y/1-2 mh.	U mh.	X mh.	Y/5 mh.:	F mh.	F mh.: villa publica			F mh. ÉK-i része	H, S mh.	T mh.	AA mh.	F mh.: a főút Ény-i árka	F mh.: a főút felszíne	F mh.: a főút DK-i árka	Y/5 mh. A főúttól K-re	D, M mh.	K mh.	Y/3 mh.	Y/4 mh.	Y/4 mh. K-i rész
Peri-ódu-sok	Keltezés	A főúttól Ny-ra				A villa publicától DNY-ra	Az f. Épülettől DNY-ra	F épület	Udvar														
7/B	360-	Az út tovább-élése				Szórványos kerámia és pénzleletek	A villa publica 2. fázisa		A villa publica udvarának használata		A kőfalak elbontása	Leletek az út árkából		A boltíves csatorna rekonstrukciója	A negyedik kavicsos útréteg építése	Az árok folyamatos használata		Szórványos érem leletek					
7/A	310-360	Az út harmadik rekonstrukciója	Kőépület	Kőépület hypocaustummal			A villa publica 1. fázisa		A villa publica udvara		Kőépület	Kőépület	A kőépület újjáépítése		A harmadik kavicsos útréteg építése	Az árok folyamatos használata	Apszisos épület	Szórványos érem leletek			A kőépület továbbélése (?)		
6	230-310	Az út tovább-élése								Planírozási réteg	Szorványos pénzleletek	Szorványos pénzleletek			A második ka-vicsos útréteg folyamatos használata	Az árok folyamatos használata		A kőépület továbbélése			A kőépület továbbélése	Planírozás	
5	180-230	Az út második rekonstrukciója				A b épület megépítése		Szórványos leletek a Severus korból		A fürdő újjáépítése	Szegényes élet nyomai házak az uton	Szegényes élet nyomai		A boltíves csatorna folyamatos használata	A második ka-vicsos útréteg folyamatos használata	Az árok folyamatos használata		A kőépület 2. fázisa		Fazekas kemence	Kőépület	A kút használata	
4/D	169-180	Markomann pusztulási réteg	Markomann pusztulási réteg		Markomann pusztulási réteg	Markomann pusztulási réteg		Szórványos égésnyomok	Markomann pusztulási réteg		Markomann pusztulási réteg	Markomann pusztulási réteg	Markomann pusztulási réteg	A boltíves csatorna továbbélése	A második ka-vicsos útréteg folyamatos használata	Az árok továbbélése			Markomann pusztulási réteg	Markomann pusztulási réteg	Markomann pusztulási réteg		
4/C	130-169	Borona alapozású épületek	Továbbélő lakóházak		A homokkő épület továbbélése	Borona alapozású épületek		Szórványos A. Pius kori leletanyag		A fürdő továbbélése	Városi lakóházak továbbélése	Városi lakóházak továbbélése	Városi lakóházak továbbélése	A boltíves csatorna folyamatos használata	A második ka-vicsos útréteg folyamatos használata	Az árok folyamatos használata			Borona alapozású házak	Kézműves negyed továbbélése	Kézműves negyed továbbélése		
4/B	Hadrian's rule	Sárga agyagos réteg	Városi lakóház		Sárga agyagos réteg	Sárga agyagos réteg	Sárga agyagos réteg	Sárga agyagos réteg		A fürdő továbbélése	Városi lakóházak tpvábbélése	Városi lakóházak továbbélése	Városi lakóházak továbbélése	A boltíves csatorna folyamatos használata	A második kavicsos útréteg építése	Az árok folyamatos használata		Áradási réteg, a kőépület 1. fázisa	Sárga agyagos réteg	Sárga agyagos réteg	Sárga agyagos réteg	Sárga agyagos réteg	
4/A	118-130	Az út megépítése			Homokkő épület					A fürdő építése	Városi lakóházak	Városi lakóházak	Városi lakóházak	A boltíves csatorna építése	Az első kavicsos útréteg folyamatos használata	Az árok megépítése		A kőépület 1. fázisa	Kőalapozású házak	Gödörök és cölöplyukak: kézművesek	Kézműves negyed a municipi umbsn	A kút építése	
3	85-118	Vicus										Vicus	Vicus	Az árok folyamatos használata	Az első kavicsos útréteg építése			Kézműves negyed a vicusban	Vicus	Borona alapozású házak	Kézműves negyed a vicusban		
2/B	50-85	A tábor 2. fázisa			A tábor 2. fázisa				A tábor 2. fázisa		Továbbélés			Az árok megépítése	Földút			A vicus myomai			A tábor 2. fázisa		
2/A	20-50	A tábor 1. fázisa			A tábor 1. fázisa				A tábor 1. fázisa		A tábor 1. fázisa								ÉK-Dny irányú ház nyomok				
1	-20	Kelta település a tábor előtt			Település a tábor előtt						Település a tábor előtt								É-D irányú ház nyomok				